

GÜNÜMÜZ EĞİTİM ANLAYIŞI¹

Prof.Dr. Mehmet Zeki AYDIN²

Bir toplumun örgün ve yaygın eğitimi, o toplumun bireylerinin dünya görüşlerini, kişilik oluşumlarını, hayat biçimlerini, çalışma alanlarını belirler. İnsanın endüstri toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecini yaşadığı günümüzde teknolojik yenilikler, benzeri görülmemiş değişimlere ortam hazırlamaktadır. Bu değişimin gelişim yönünde olmasını, kuşkusuz, bilim, teknoloji, sanat ve manevî değerler alanında bilgili ve tutarlı insanlar yetiştirerek eğitim sağlayacaktır.

Çağımızda toplumsal değişimler, eğitim anlayışlarını da değiştirmektedir. Bu gelişimleri takip etmek gerekmektedir. Belli başlı değişiklikleri şöyle sıralayabiliriz: Herkese eğitim, zorunlu eğitim, hayat boyu eğitim, çok kanallı eğitim, öğretmen merkezli öğretimden öğrenci merkezli öğretime geçiş, aktif öğretim, küreselleşme, toplam kalite yönetimi vb.

Günümüzde, eski dönemlerin en değerli insan tipini oluşturan çok bilen insan, yerini bilgiyi gerektiğinde nerede, nasıl bulabileceğini bilen insana bırakmıştır. Yine çağlar boyu bilginin değişmez ve kalıcı olduğuna inanan insan tipi, yerini bilginin kısa zamanda değişip eskidiği bu nedenle sürekli yeni bilgiler peşinde kendini durmadan geliştirmeye çalışan insan tipine bırakmıştır.

Eğitimin içeriği de giderek hayatla daha ilişkili olmaya başladı ve çok bilen insan yerine, bilgiye kolayca erişebilmenin de yollarını iyi bilen, bilgiyi hayatı kolaylaştırmakta bir araç olarak kullanabilen insan yetiştirme giderek ön plâna çıktı. Günümüzde, eğitilmiş insanın tanımı da değişti. 21. yüzyılda okuryazarlık temel bilgisayar becerilerini de kapsayacaktır. Kişi, teknolojiden, teknolojinin boyutlarından, özelliklerinden, haberdar olacaktır.

Geçmiş yüzyılların itaatkâr, uslu çocuk kavramı, kendi kendine yetebilen, karar verebilen, kararlarının sonucuna katlanabilen, hak ve

¹ Bu yazı, "Günümüz Eğitim Anlayışı" **Dek Bülten**, Darende, 2006, yıl:2, sayı:4, ss.6-9'da yayımlanmıştır.

² Email: mehmetzekiaydin@gmail.com www.mehmetzekiaydin.com

sorumluluklarını dengeli bir şekilde taşıyabilen insan yetiştirme kavramı ile yer değiştirdi. Bunun eğitim anlayışındaki görünür etkisi, eğitim ortamlarındaki iklimin otoriter yaklaşımdan kişiler arası karşılıklı etkileşime dayalı daha serbest bir yaklaşıma doğru değişmesi şeklinde oldu.

Daha önceleri, okullarda eğitim görme şansı olmayan veya az olan kadınlar önce okullarda sonra çalışma ve siyaset hayatında görülmeye başladı.

Günümüz toplumlarını iki ana özellik ile karakterize etmek mümkündür: a.Toplumun tüm hayat alanlarında yoğun bir bireyselleşme atılımının gerçekleşmesi. b.Toplumda geçerli değer anlayışlarının çoğullaşması.

Yaklaşık iki yüzyıl önce başlatılan her çocuğa zorunlu eğitim, tüm dünya ülkelerinde benimsenen bir uygulama hâline gelmiştir. Bununla birlikte, kız çocuklarının okula gitmesi de kabul edilen bir değer olmuştur.

Eğitim denilince ilk akla gelen okul kavramından, vazgeçilerek hayat boyu eğitimden bahsedilmeye başlandı. Çünkü bilimsel teknolojik gelişmeler ve toplumsal değişimler, eğitimi belli bir yaş ile sınırlama düşüncesini değiştirdi. Bunun sonucu hayat boyu eğitim, yetişkin eğitimi, hizmet içi eğitim kavramları ön plâna çıktı. Ayrıca teknolojinin sağladığı imkânlarla gerçekleşen uzaktan eğitim süreçleri, insanlara hayatlarının herhangi bir döneminde, ilgi duyduğu bir alana yönelme veya o zamana kadar fark etmediği bir yeteneğini keşfetme fırsatlarını vermektedir.

Son yıllarda ekonomik ve sosyal ilişkilerle bağlantılı olarak küreselleşme kavramından söz edilmeye başlandı. Küreselleşme, kısaca, dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen sosyal, siyasal ya da ekonomik olayın yakın veya uzaktaki başka yerlerde de kendini hissettirmesi şeklinde tanımlanabilir. Eğitim açısından küreselleşme ise, birkaç değişik şekilde tanımlanabilir. Bu tanımlardan biri, birbiri ile bu kadar yakın ilişki içinde olan dünya toplulukları arasında rahatça dolaşabilecek, çalışabilecek, hatta farklı ortamlarda yaşayabilecek insanı yetiştirmek şeklinde olabilir. Bu tanım çerçevesinde eğitimin görevi yalnızca ulusal sınırlar içinde başarılı olabilecek insanları değil, farklı kültür ve coğrafyalarda uyum sağlayabilecek ve başarılı olabilecek insanların yetiştirilmesidir.

Batı'da J.J Rousseau ile başlayan, çocuğa göre eğitim anlayışı, birçok bilimsel çalışmaya zemin hazırladı. Çocuğa göre eğitim, anlayışının benimsenmesi, çocuğun yani bireyin tanınmasını sağladı ve böylece eğitim psikolojisi çalışmalarını artırdı. Bu çalışmalar, öğretmen merkezli, klasik öğretim anlayışı yerine, öğrenen merkezli öğretim anlayışının yaygınlaşmasını sağladı. Öğrenen merkezli eğitim, kişilere öğrenmek istediklerini seçme hak ve sorumluluklarını vermenin yanında, bireyin kendisine en uygun yöntemlerle, öğrenme etkinliklerine aktif katılma imkânını da sağladı.

Eğitim amaçlarının belirlenmesinde etkili olan, bireyi veya toplumu öne alan iki temel yaklaşım tarih boyunca etkili olmuştur. Son yıllarda, toplumu ön plâna çıkaran sosyalist ve devleti ön plâna çıkaran görüşler yerine, liberalist, kapitalist, faydacı (pragmatist), varoluşçu (egzistansiyalist), insancı (hümanist) anlayışa uygun birey merkezli anlayış yaygınlık kazandı.

Eğitim alanındaki değişiklikler, bilgi anlayışında da değişikliklere neden olmuştur. Geçen yüzyılda bilgi "kazanılacak " bir şey olarak algılanıyordu. Bunun sonucu olarak da öğrenci üretici ve etkin bir unsur olarak ele alınmak yerine edilgen ve alıcı yani verilen konuları ezberleyen bir konumda idi. Günümüzde ise bilgi, "aranılan ve keşfedilen" bir şey olarak kabul edilmektedir. Bu durumda öğrenci verilen bilgileri belleyen bir kişi değildir. O, öğretimde etkin ve bilgiyi arayan, keşfeden bir özelliğe sahiptir. Bunun sonucu olarak artık öğretim yerine öğrenme ön plâna çıkmıştır. Diğer bir ifade ile öğretim, öğrenci merkezli bir hâle gelmiştir. Öğrenci merkezli öğretim yöntemlerine aktif öğretim yöntemleri denilmektedir.

Son yıllarda yaygınlık kazanan toplam kalite yönetimi, sanayi sektöründe geliştirilen yönetim kuramlarından olmakla birlikte, genel yönetim kuramı ve kamu yönetimi, sağlık yönetimi, eğitim yönetimi gibi hizmet alanlarını da etkilemiş ve geniş uygulama alanı bulmuştur. Ülkemizde de eğitim yönetimi alanında bu kavramlar tartışılmaya ve kabul görmeye başlamıştır.

Kısaca kalite, bir ürün ya da hizmetin belirlenen veya olabilecek ihtiyaçları karşılama yeteneğine dayanan özelliklerinin toplamı demektir.

Eğitimde kalite, eğitilmiş kişilerin aldıkları eğitim ile edindikleri bilgi, beceri ve tutumlarıyla toplumun ihtiyacı ve isteklerine beklenen seviyede cevap verebilmesidir. Kalite değerlendirilmesinde önemli olan hizmeti alan kişi (müşteri)lerin bu hizmetten memnun olması ve ihtiyaçlarının karşılanmış olmasıdır. Bir malın kalitesini alıcı belirler. Eğitimde kalite, belli zaman aralıklarıyla ve objektif ölçütlerle, eğitim kurumunun belirlenmiş olan hedeflere ulaşıp ulaşmadığı, eğitimi alan öğrenciler ve eğitimi veren eğiticilerin memnuniyeti, kurumun fiziksel imkânları, sınav düzeni ve ölçme değerlendirmenin objektif yöntemlerle yapılıp yapılmadığının değerlendirilmesidir.

Türk eğitim sistemi, tarihî ve kültürel mirasının getirdiği şartlarla birlikte dünyada yaşanan değişimden bağımsız olarak düşünülemez. Çağın eğitim şartları bizi de etkilemektedir. Bu nedenle, Türk eğitim sistemi de millî ve manevî değerlerini koruyarak bu değişime ve şartlara uymaya çalışmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığının son yıllardaki çalışmaları, yukarıda açıklamaya çalıştığımız gelişmelere uygun olarak başarıyla devam etmektedir.